

.05.2026 nr 1-2/26-253/2

ARVAMUS

Kellele: Euroopa Liidu asjade komisjon

Istungi kuupäev: 11.05.2026

Võtsid osa: Komisjoni liikmed: Marek Reinaas, Jaak Aab, Mario Kadastik, Mait Klaassen (Õnne Pillaku asendusliige), Rene Kokk, Mart Maastik, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi
Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kiia Väli (konsultant), Maria Haas (konsultant)

Puudusid: Aleksei Jevgrafov, Tõnis Mölder ja Reili Rand

Kutsutud: Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna juhataja Rein Vaks, taastuvenergia valdkonna juht Tauno Hilimon, energiavõrkude ekspert Thérèse Liis Kilk, välissuhete osakonna nõunik Brett Bartholomew Sooniste

Teema: Arvamuse andmine Euroopa võrgupaketi kohta - COM(2025) 1006, COM(2025) 1007

Ülevaade arutelust

Rein Vaks lausus, et võrgupakett avaldati 2025. aasta detsembris. Võrgupaketil on kaks põhimõttelist eesmärki. Esiteks, võimaldada energiataristul kiiremini valmis saada ehk seda kiiremini planeerida ja rahastada ning teiseks, adresseerida loamenetlusi, mis on alati olnud suurte projektide probleemkohaks. Vaadates Eesti huvisid, siis menetlus on läinud Eestile soodsas suunas. Esialgseid lähenemisi on muudetud selliselt, et need oleksid Eesti jaoks proportsionaalsemad. Sisse on toodud ka kriitilise energiataristu tugevdamise põhimõtted, mis on Eesti jaoks eksistentsiaalselt olulised. Paketi raames on kaks põhilist õigusakti: üleeuroopalise energiataristu suuniseid käsitlev määrus (TEN-E määrus) ja loamenetluste direktiiv. Rääkides Eesti seisukohtadest, siis võrgupaketi seisukohad on Eestile sobivad ja võrgupaketi muudatusi toetatakse. Eesti jaoks on oluline, et lõplik lahendus säilitaks liikmesriikidele piisava paindlikkuse, arvestaks väikeste ja perifeersete energiasüsteemide eripära ning tugevdaks samal ajal Euroopa piiriüleste energiaühenduste turvalisust, vastupidavust ja rahastamisvõimalusi. Eesti toetab määruse ajakohastamist. Samas peab Eesti oluliseks, et keske varustuskindluse stsenaariumi kujundamisel oleks põhivõrguettevõtjatel suur sisuline roll keske stsenaariumi kõrval ja et nendega arvestatakse. Eesti peab oluliseks, et määruse raamistik toetaks lisaks uue taristu rajamisele ka olemasoleva kriitilise energiataristu vastupidavust ja taastevõimet. Samuti leiab Eesti, et määruse kriteeriumid peavad arvestama väiksemate liikmesriikide turu suuruse ja arenguetapiga. See on Eesti suuruse turu jaoks äärmiselt oluline. Näiteks saab tuua elektrolüüserite 500+ MW-ise võimsuse lävendi, mis ilmselgelt on Eesti turu jaoks väga kõrge. Eesti eelistab väiksemat lähenemist ehk u 100–300 MW-i. Määruse raames on oluline tagada, et liikmesriigid, kes saavad energiaprojektidest kasu, peaksid panustama proportsionaalselt kasuelementidesse. Seega, kui liikmesriik kasu ei saa, ei ole ka mõtet küsida liikmesriigi käest väga suurt ebaproportsionaalset kulu katmist selle projekti jaoks. Rääkides loamenetluse direktiivist, siis toetatakse eesmärki muuta menetlused kiiremaks, selgemaks ja paremini koordineerituks. Eesti jaoks on oluline, et taastuvenergia salvestus- ja võrguprojektide menetlusraamistik oleks võimalikult sidus ega looks olemasolevatele süsteemidele tarbetut koormust. Toetatakse ka

paketis välja toodud digiportaali loomist. Eesti jaoks tähendab see enda süsteemide täpsemat integreerimist ja maksimaalset kasutamist, kuid nähakse, et selle jaoks on vaja veidi aega. Üks oluline element loamenetluse direktiivi puhul on n-ö vaikumisi heakskiit, mille Euroopa Komisjon (Komisjon) on välja pakkunud. Eesti leiab, et põhimõtteliselt on vaikumisi heakskiit sobiv instrument, aga lõppotsus peab jääma igal juhul liikmesriigi pädeva asutuse kontrolli alla. Eesti toetab alla 100 kW-iste päikeseenergia seadmete, salvestite ja laadimisjaamade menetluste lihtsustamist ainult tingimusel, et liikmesriikidele jääb vajalik paindlikkus ja riigil säilib võimalus koguda ohutuse, ehitusnõuete ja registriandmete jaoks vajalikku informatsiooni.

Mart Maastik lausus, et eelkõneleja tõi välja, et kui liikmesriik ei saa projektist kasu, siis ei peaks ta ka panustama ja palus selles osas selgitust.

Rein Vaks sõnas, et protsess on selline, et kui TEN-E määruse kriteeriumitele vastab üleeuroopaline energiataristu, nt vesisalvesti, siis selle vesisalvesti jaoks on võimalik taotleda Euroopa Liidust (EL) rahalist toetust, aga ülejäänu peab ise leidma. Toetust saadakse konkreetsele projektile, aga puudujääva osa peavad projekti elluviijad ja liikmesriigid erinevate tasude kaudu ise katma. Eesti mõte on, et kulu katmine peab olema võimalikult proportsionaalne tegelikule tulule, mida liikmesriik projektist saab. Nt kui projektist saadakse tulu 100 ühikut, aga projekti eluea peale peab panustama 200 ühikut, siis see on Eesti jaoks ebaproportsionaalne.

Mart Maastik palus täpsustada, kas soovitakse muuta EL-i rahastusmudelit ehk kui palju makstakse toetust ja kui palju ise peab projekti panustama.

Rein Vaks vastas, et soovitakse lähtuda põhimõttest, et liikmesriikides ei oleks olukorda, kus liikmesriik projektist oluliselt kasu ei saa, aga peab metoodika järgi oluliselt panustama. Eesti soovib, et metoodika oleks aus ja õiglane.

Mario Kadastik tõi näitena välja vesinikutoru, mida plaanitakse Põhjamaadest kuni Saksamaani. Seda plaanitakse ehitada ka läbi Eesti. Küsimus on, kas ka Eesti peaks projekti rahaliselt panustama või tuleb rahastus keskselt ja riik lisab rahastuse, kui ta ka ise projektist kasu saab.

Mart Maastik palus täpsustada ettekandes välja toodud alla 100 kW-iste päikeseenergia seadmete temaatikat.

Tauno Hilimon lausus, et Komisjoni algne ettepanek direktiivile oli, et kõigil kuni 100 kW-istel päikesepaneelidel ja salvestitel ei oleks loakohustust. Eesti seisukoht on, et see läheb liiga kaugemale ja teatud sorti loakohustus peab olema just seetõttu, et Päästeametil oleks informatsioon, kus ja kui suure võimsusega seadmed asuvad ning probleemi korral ei satuks ohtu nt tulekahju kustutamine. Eesti soovib, et saaks vähemalt teatud minimaalset nõuet rakendada.

Urve Tiidus uuris seoses taristute turvalisuse ja julgeolekuga, et kuidas määrusega mõjutatakse olukorda, et nt Eesti ja Soome vahel olevaid kaableid edaspidi pahalased lihtsalt katki ei teeks.

Rein Vaks sõnas, et muudatuse mõte on, et kui kurjategijad teevad kaablid katki, siis on võimalik ka EL-i ühisest fondist nende parandamiseks rahastust küsida.

Mario Kadastik küsis, kas seal on sees ka element, et uute kaablite paigaldamisel peaks koheselt kaaluma sellise riski maandamist. Nt EstLink 1 puhul pandi sellele betoonkest peale.

Rein Vaks vastas, et taristute kaitsmiseks on erinevaid lahendusi, alustades eelhoiatussüsteemist kuni betooni paigaldamiseni. Need saaks üldiste reeglitenä juurde võtta.

Urve Tiidus lausus, et mere- ja ookeanipõhjades on suurel hulgal erinevaid ühendusi. Kõneleja uuris, kas EL-il on universaalset lahendust vee all toimuvale.

Rein Vaks sõnas, et Kliimaministeerium tegeleb gaasi, elektri jms kaablitega. EL-i üleselt on erinevad tegevused teatud viisidel koordineeritud. Olemas on töörühmad, kus toimuvad arutelud. Tagatakse, et taristute kaitsmine toimuks võimalikult optimaalselt ja üheskoos ehk et ei vaadataks eraldi nt gaasi, elektrit, fiiberoptikat jne. Püütakse leida nii suurt ühisosa kui võimalik. Nt Eestil on Läänemere regioonis sõlmitud ühiste kavatsuste protokoll Läänemere riikidega, kus jagatakse parimaid praktikaid ja tagatakse, et üheskoos kaitstakse taristut ning vajadusel ka koos parandatakse.

Otsus

Komisjon otsustas Vabariigi Valitsuse seisukohti toetada.

Komisjoni otsus tehti hääletades (poolt 6: Jaak Aab, Mario Kadastik, Mait Klaassen, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi; vastu 0; erapooletuid 0; ei hääletanud 2: Rene Kokk, Mart Maastik).

(allkirjastatud digitaalselt)

Marek Reinaas

majanduskomisjoni esimees

Koostaja: Maria Haas

631 6436 maria.haas@riigikogu.ee